

הנאה רחוקה מעצם סיפור הדברים הרעים כי אז זה איסור גמור לספר זאת' (מתוך עלי שור ח"ב עמ' תקלד).
וכן הרחיב בענין זה בספר מכתב מאליהו ח"א עמ' 94.

דף לג

'יבשו רוב עליו ונשאר בו שלשה בדי עלין לחין כשר. ואמר רב חסדא: ובראש כל אחד ואחד.'
רש"י ועוד ראשונים מפרשים שבכל בדי יהיה בראשו קן של שלשה עלים לחים. [וכן הלכה. עפ"י משנ"ב תרמו, ח].

הרא"ש הקשה מהו 'נשאר בו שלשה' הלא מתחילה שלשה הם. וגם מדוע נקטו לשון יחיד. ושמו מדובר על עץ הדס שיש בו הרבה בדים, ובא לקחת כולו למצוה, ועל זה אמרו שאם נשאר בו שלשה בדי עלים לחים כשר ליטלו, הגם שרוב העלים יבשים [וצ"ב אם כשר ליטלו כשהבדים מחוברים].

והרא"ש מפרש שישתיירו שלשה קנים בכל בדי, ובכל קן די בעלה אחד לח הרוכב ועולה על השנים היבשים [ולאו דוקא בראש הבד. אחרונים]. יש מהאחרונים שהבינו דבריו שהעלה הרוכב הוא למעלה מהשנים ואינו בשוה להם, ופירשו שאעפ"י שאין זה 'עבות' – מדובר כששאר העלים הגם משולשים כדינם ורק אלו שנשתיירו מהם לחים, בנויים הם בצורה זו שהלח מעל היבשים וניכר (משנ"ב שם). ויש שפירשו כוונת הרא"ש שהעלה הלח נמצא בשוה ליבשים אלא שהוא הגדול מהם וחופה על קצתם מכאן ומכאן, והואיל והוא בולט וניכר מהם – כשר (עפ"י בכורי יעקב שם. ונסתייע מדברי הוה"ק תצוה).

לפירוש המשנ"ב מבואר שלדעת הרא"ש קן שאינו משולש שהוא לח, מציל על ה'עבות' היבשים. ויש לדקדק מרש"י (בד"ה שלשה בדי) שאינו סובר כן, שכתב שצריך שלשה עלים לחים כי בפחות משלשה אינו 'עבות'. משמע שכל שאינו 'עבות' אינו חשוב.

וריצ"ג פירש שיישאר שלשה קנים לחים בכל הדס והדס, בראשו. וי"א כפירוש זה אלא שאפילו אם רק אחד מהקנים הללו עומד בראשו כשר (ע' בכורי יעקב שם בדעת כמה ראשונים).

'יש דחוי אצל מצות או לא'. יש מפרשים שאפילו לפי הצד שיש דחוי במצוות, אין זה מהתורה אלא מדרבנן, שהרי בכל מקום אין למדים חולין מקדשים (עפ"י פני יהושע. וכן נקט הב"ח תרמו). ויש שנקטו שלפי הצד הזה הוא דין דאורייתא (ט"ז שם סק"ו).

ונראה לכאורה לדעה זו שאין זה לימוד מקדשים אלא אותה סברא הפוסלת דחוי בקדשים [ואולי הלכה למשה מסיני היא], פוסלת במצוות. ע"ע בזה בערוך לנר ובשבט הלוי ח"ו קונטרס הקדשים ח.

והרא"ש (במו"ק ג, צו) נתן טעם לומר שאין דחוי במצוות אלא בקדשים, כי המצוה מוטלת על האדם, הלכך גם אם נדחית ממנו עתה, לכשתיראה לעשותה יעשנה שהרי האדם לא נדחה מלעשותה.

'לולב בין אגוד בין שאינו אגוד כשר'. מכאן ששייך לשון 'כשר' גם בדבר שאינו מהודר, שהרי אף לחכמים מצוה לאגודו כדלקמן (ע' שו"ת מהרי"ק סב).

א. אף אם נקוט שהאגוד אינו נוי בעלמא אלא חובה קבועה שסיבתה משום הידור (ע' בשו"ת לסיכום ובמובא להלן מו), מ"מ משום מצות לולב גרידא אין בו פסול. וע"ע בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ד (סוס"י עג) שלחכמים אין באגוד ביו"ט משום 'תיקון מנא' אף לא מדרבנן [שלא כבסידור זר פרחים שאסור לדעתו משום מתקן], אבל לר"י אסור משום שמכשירו למצוה – הרי שלחכמים האגד אינו דין בגוף המצוה.

ועוד נראה שמצינו לשון 'כשר' גם בדבר האסור לכתחילה, כגון בנבחים יח: 'מרושלין / מסולקין כשרין', הגם שאינו לכתחילה כמוש"כ רש"י שם בסע"א.
 ב. במגן אברהם (תרמז) דייק מלשון 'כשר' שאמרו בנשרו רוב עליה, שאין לוקחים אותו לכתחילה. ובא"ר חלק וכתב שלשון 'כשר' לכתחילה משמע.

(ע"ב) זקסבר אגד הזמנה בעלמא הוא. יש מפרשים דוקא למאן דאמר לולב אין צריך אגד (ע' בלשון ר"ח; מאירי; מהרש"א בדעת רש"י). ויש אומרים אפילו למאן דאמר צריך אגד, כל עוד לא נכנס יום טוב, אין חל עליו שם 'מצודה' להיות בו תורת דחוי (עפ"י מהרש"א בדעת התוס').

ואין ממעטין ביום טוב. הא עבר ולקטן מאי כשר. ואם תאמר מנין לדייק כן, שמא לעולם פסול ומה שנקט התנא לשון לכתחילה הוא כדי לפרש את סיבת הפסול; הואיל ואין ממעטים ביום טוב הרי אין בידו לתקנו, ועל כן גם אם עבר ולקטן נפסל משום 'דחוי' שהרי לא היה בידו לתקן (כמו שכתבו התוס' לחלק בין דבר שבידו לאינו בידו).

ויש לפרש שדייק הגמרא הוא מכך שאילו עבר ולקטן פסול, לא היה איסור למעטו שהרי כבר נפסל ואינו מתקנו למצוה (עפ"י עונג יום טוב נב).

ואם תאמר, הלא אף אם פסול הוא ביום טוב, 'מתקן' הוא לשאר הימים שראוי לצאת בו, שהרי לא נדחה מעיקרא אלא ליום טוב שאסור למעט בו אבל כלפי שאר הימים שבידו למעט – לא נדחה (כן הקשה בעו"ט שם). ויש לומר שמתקן כזה שכל תיקונו לאחר זמן, אין חייבים עליו. ועוד י"ל שבתיקון למצוה דרבנן אין איסור משום 'מתקן' (הגר"ר בנגיס ח"א י, ד).

ועדיין קשה סוף סוף אסור למעט משום טירחה שלא לצורך היום והכנה ליום אחר, שהרי אין מדובר במלקט לאכילה דוקא. וי"ל שאילו עבר ולקטן פסול היה לו לתנא לשנות 'פסול' וממילא שומע אני שאסור למעט שלא לצורך היום ואין צריך לומר זאת, ומלשון 'אין ממעטין ביו"ט' משמע ודאי שבא להכשירו על ידי אותו מיעוט. ולפי זה אין צורך לחדש שתיקון למצוה דרבנן מותר.

כגון שלקטן לאכילה. הגם שענבי ההדס ראויים לאכילה [כנראה ע"י תיקון] כמבואר כאן, אין ההדס עומד לכך, כמו שאמרו שההדס יש בו ריח ואין בו טעם (ויקרא רבה ל ועוד) ונחשב אילן סרק שאינו עושה פירות (ע' במנחות כז), שאין ענביו בכלל הפירות ואין מברכים עליהם ברכת הפירות אלא 'שהכל' (עפ"י שבלי הלקט קס [וע' או"ח רג, ד]. וע' כפות תמרים; דובב מישרים ח"א ס).

ז'הא אביי רבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. יש מוכיחים מכאן ש'פסיק רישיה' אסור אף במלאכה דרבנן (עפ"י תוס' שבת קג. ומגן אברהם שיד). אך יש סוברים שמיעוט ההדס והכשרתו למצוה אסור מהתורה בשבת משום תיקון כלי (עפ"י מרדכי תשמו; מאירי בשבת כט – ודלא כרש"י בע"א שכתב שהוא משום שבות, וכ"ד התוס' ביזמא לה. וע' כפות תמרים; חדושי הגר"ר בנגיס ח"א י, ב).

הגרש"א בחידושו (מובא בהליכות שלמה י הערה טז) כתב שכן יש לשמוע מהתוס' כאן שדנו בדבר משום 'מלאכה שא"צ לגופה'. אלא שתמה על עיקר דבריהם, כיצד מתירים זאת לצורך מצוה הלא קי"ל בכל מקום שמלאכה שאצל"ג חמורה ביותר. ולולא דבריו היה נראה לפרש דבריהם 'הכא שרי משום מצוה' משום שאין זו מלאכה ממש אלא תיקון מדרבנן, וכדברי התוס' בשבת וביזמא. תדע, שאל"כ איזה צורך מצוה הוא זה הלא מדובר שיש לו הדסים אחרים ואינו מתכוין בשעת לקיטתו להשתמש בזה למצוה (ובספר ארח ישר עמד על כך) – אלא כוונתם כיון שעיקר תיקון זה הוא בהדס שהוא דבר מצוה, ואין כאן מלאכה חמורה, לכך התירו בזה במשאצ"ל"ג.